

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági s társadalmi lap.

A SZABADELVÉPÁRT KOZLÓNYE

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Előfizetési feltételek:
 helyben hához hordva vagy vidékre postán küldve.
 Egész évre . . . 10 frt.
 Félévre . . . 6 „
 Negyedévre . . . 2 „ 60 kr.
 Egy órá . . . 1 „
 Előfizetheti helyben a kiadóhivatalban, **Kulcsai Imre nyomdájában**, a tanácsbíró Telegdi K. Lajos és ifj. Csáthy Károly könyvkereskedéseiben, vidéken a postahivataloknál.

Hirdetési díj:
 öt hámozott petitor 5 krajczár. Nagyobb terjedelmű és több ízben megjelent hirdetéseknek leengedés történik. Belső díj minden hirdetés után 30 kr. Nyitóléti költségek minden sorra 30 kr. A hirdetéseknek valamint a nyitóléti költségeknek egyelőre a kiadó hivatalban vételezni kell. Az előfizetési és hirdetésmények a kiadó hivatalba, a lap szemléi részébe tartozó költségek a szerkesztőség irójába címezendők, nagyjuttatás 1880. szám alatt

A mit szintén nem lehet „letagadni az égről!”

(T.) Csakugy elgondolja az ember, hogy ennyi zaklatás közt, ennyi háború, izgalom és méltánytalan támadás közt, a mennyi közt a kormány él, hogy lehet kedve a munkához, hogy lehet és teremthet annyit, mint a mennyit tesz és terem? . . .
 Közoktatásunk terén megint csak ott állunk, a hol Európa legműveltebb államai állnak, s annyi előhaladást tapasztalunk e téren is, hogy ez maga elég annak bizonyítására, miszerint a magyar nemzet, dacára, hogy káros veszekedések és belviszályos betegséggel van megverve, egyik legéletképesebb nemzete a világnak.

Van-e nemzet a világon, mely rövid 12 év alatt annyit haladt volna, mint mi haladtunk, mi, kik ugy szólván alig birtunk valamivel. Hadsereget teremtettünk, igazságszolgáltatást teremtettünk, s nem is említve a még említendőket: közoktatást teremtettünk! A mai tanulóknak száma ahhoz képest, a mi 15 év előtt volt, meg van négyeszeresére s ma, a negyedik elemi iskolából kikerülő gyermek majd igen annyit tud, mint ez előtt a negyedik gimnasiai osztályba járó tudott.

Miféle iskoláink voltak az előtt? És mi van ma? Elemi, gymnasium, polgári, reál; műegyetem, képzőművészeti; jogi, orvosi, katonai, ipar, kereskedelmi; szini, tanítói, tanári, gazdasági; vakok, néma, árva; gadasszonyok, női tanítók, Fröbel stb. intézetek, iskolák és akadémiák; ezeken felül pedig a számtalan magán iskola és intézet; hogy az ember nem is képes megnevezni. — De hogy tanítottak az előtt, és hogy tanítanak most? A rompad előhaladás a tanrendszereben és előadási módorban; a tankötelezettség mindenfelé, és az új népisoklat óriási sorsára; a népevelők képzettsége és soliditása; a kerületenkénti beosztás és felügyelet; a tankönyvek kitűnősége és az előrehaladt humanitás: hogy e téren alig ismertünk magunkra!

De hát a magyarosodás? — A magyarosodás!
 Igaz, hogy az a haladás, melyet a magyarosodás terén tettünk, nem pusztán a közoktatási miniszter köréhez tartozik, mert ehhez járul valamennyi, — de edes uraim, az Isten szent nevére! hát nem is veszik észre, hogy eddig talán nem is Magyarországnak laktunk? Az utasnak, ki vasuton utazta keresztül az országot, ha pusztaságokat és gatyás embereket nem lát, talán fel sem tűnik, hogy a vasszekér magyar területen robotgerezül. Mert mindenütt csak német szó, mindenütt csak német szó!

A vasuti kocsivezető, a vasuti hivatalnok, vendéglős, de még a vasuti szolgál is német volt. A fővárosban csak itt-ott csillámlott egy-egy magyar szög,

mint valami curiosum, Budán az egész tanács német volt, Pesten feles. A rendőrség tiszta német, pénzügyi kezelés tiszta német. Kávéház, vendéglő (az egy Aranyaszt kivéve) német; kereskedés német, gőzhajózás német, bérkocsi német, még a hordárság is német.

Es mindez ugy változott át, mint a mesebeli vár, ugy szólván egy varázsütésre, hogy a tősgyökeres német Budán is oly ritka lett a német szó, a milyen eddig a magyar volt.

Hát mindezt nem akarjuk észrevenni? Nem akarjuk észrevenni a magyar tanítást az iskolákban, az új nemzedék tökéletes magyarosítását? A magyar nyelv tankötelezettségét mindenféle a korona egész területén? A magyar lobogót a fűmél kikötőn és a tengereken.

Hol volt ez előtt az a Magyarországnak, melynek zászlói most a világ minden részében lobognak? A magyar hajózás, a magyar tengerészet? Be voltunk zárva országunkba mint egy ládába, hirtünk is alig hallotta a világ.

Van-e most tudományos congressus, értekezés vagy összejövetel, a hol Magyarországnak, a magyar nemzet képviselve ne volna? és volt-e olyan ez előtt, a hol képviselve volt?

A tudományos világ összeköttetésben és levelezésben áll velünk, a világ-egyetem tudományos előhaladásában a küzdelem érdemének egyrésze okvetlenül minket illet.

Hát ez a Magyarország volna hanyatlásban, ez a magyar nemzet volna visszacsúszásban, mely bensőség folyton terjed, és külsőleg tolyton nagyobb szerepet játszik a világban?

A szélső bal folytonosan függetlenségünk után járjat és az erdőt nem veszi észre fájától. Nem látja, hogy napról-napra közeledünk függetlenségünk felé, — igaz hogy nem eszelősködvé, hazardirozva és az osztrákokkal hajba menve, nem ajtóstul rohanva a házba és nem dobál fogva a verebet: hanem komolyan, zaj nélkül, de biztosan, mint a víz, a melyik partot mos, és előbb-utóbb kivája az utat magának. Oly biztosan és oly feltartóztatlanul haladunk, hogy mire a függetlenségi párt álmodozásaiból fölébred s az ország többsége csakugyan belehagyná magát ebbe az ébren-álvóba demagogizálni és magnetizálni, — tehát mondom, hogy mire a függetlenségi párt a parlamenti többséget eléri, akkor már nem igen lesz többé az országra nézve veszedelmes, mert a függetlenségnek föléb pontjai, melyek miatt már nem kell forradalmat csinálnia, — készen tétetnek lábai elé.

Es még csak addig tartóztatassa őket vissza az Isten a kártekonny beavatkozástól, a mig csakugyan annyira leszünk, hogy többé már nem ártalmak; mire a nemzetnek, a nevelés által elérhető józan belátása odáig fejlődött, miszerint bebirja látni, hogy ki az, a ki okosat, és ismét ki az, a ki bolondot

A „Debreczeni Ellenőr” tárczája

A hamvas cicza és a zöld papagáj története.

Annak a betegségnak nincs neve az orvosi tudományban.
 Atyja tovább nem nézhette. Fölment Bécsbe, a hol rokoniak voltak, nagy urak a hatalom polczán, a kiket épen akkor emelt föl a sors kereké, mikor ezeket, milliókat letiport. Otthon átkozták őket, hanem hát a ki akart, könnyen segít azon: bedugja a fülét s aztán nem hallja. Ezekhez az urakhoz ment az öreg becsületes magyar ember. Mit csináljon? Az égi pokolba is bemenne, csak hogy leányát megmentse.
 Ott kérve könyörgve sorra járta az urakat. Azok kezeit dörzsölték: hja, ők nem tehettek róla, a felségértés és lázadás iszonyatos vétek, mely példásan megbüntető, a ki részt vett benne. Őrüljön, ha rögtön akasztófára nem huzatik, hanem hát rokoni jóindulattól és hogy megmutassák, mennyire szívőkön viselik honfitársai ügyé majd szót emelnek a miniszter ó excellentiájánál és a mit lehet . . . igenis a mit lehet.
 Itt aztán rendesen felszabakították a társalgást, ismét csak kezeit dörzsölték s ismét beszélték a lázadás bűnének iszonyatosságáról, a mi ő felsége kormányát oly szigorú rendszabályok alkalmazására kényszerítette.

Az öreg ember nem hagyta abba a könyörgést. Önmagáért meg nem alázta volna magát, hanem leányáért megette. A nagy urak szeretik, ha könyörgőnek nekik. Aztán hiszen rokonuk, tehát kétségkívül loyális alattvaló lesz s kedvéért meglehet kegyelmezni annak a lázadónak is, a kinek büntetésén hazatérhetéseért eszedezik. Ugy sem lehet folakasztani, mert valahol messze Braziliában csavarog. No majd meglátják, mit tehetni ügyében.
 A vér már elég volt, nem szomjuhozták többé oly nagyon. Példás elrettentésül talán még jó lett volna, gondolák, néhányat fejjelgeszteni a többi után, hanem végre maholnap majd néptelen, üresen marad az ország s mit csinálnak aztán vele? A kegyelemből s juttathatna most már valamit annak, a ki megmaradt. Egy-két embert a bujdosók közül már bűntelen haza eresztettek; nos miért ne eresztették azt is haza Braziliából?
 A mit kért, megkapta az öreg ember. A hatalmas kormány kegye mának forrasa kiapathatlan, csak menjen haza, maradjon loyális hát alattvalója a birodalomnak s visszatérő vejeinek és születendő unokáinak szívébe is igyekezzék a loyális érzelmeket csepegtetni.
 Aztán a nagyuri rokonok kezét is szorították vele, oly olyan, a ki még meg is ölelte, meg is csókolta. A becsületes magyar falusi ember egész életét át érezte a fültet kezei között.
 De hátha tüzes vassal bélyegezték volna meg, azt is eltűrte volna leányáért. Azt is, csak Eszter életét megtartása.

akar, s mire a magyarosodás hatalma odáig terjedt, hogy a haza határán belül lakó népek többé nem lesznek veszélyesek a hazára nézve; s mire keleti szomszédainkkal szemben oly barátságot, vagy ha kell, hatalmi állást tudunk foglalni, melynek aztán még a szélsőbali handabandáskodás sem árt.

A mennyire pedig a mindenható eddigi magatartása után ítélhetünk, tehát a szelbalnak azt az időpontot be kellend várnia, és hogy az az időpont, a midőn tudnillik művelődésünk és magyarosodásunk által első helyet foglalunk el a keleten, s a kelet igazgatóját maga Európa is reánk bizza, — elérkezik, abban nem kételkedünk, mert hogy mind művelődés, mind magyarosodás tekintetében óriási lépésekkel haladunk előre: „azt sem lehet letagadni az égről!”

A király utazása.

A király Bécsből Budapestre, illetőleg Gödöllőre jön f. hó 13-án. Gödöllőről ő felsége kis kisérettel okt. 17-én reggeli 5 órakor Ruttján keresztül Szilvásiába indul s délután 3 órakor Teschenbe érkezik.

Rudolf trónörökös.

Esküvéje Bécsben 1881. febr. 15-én, kedden fog végre menni. Stefánia hercegnő pénteken, február 11-én érkezik Bécsbe. Szombaton febr. 12-én megy végbe a Bécs város által rendezendő ünnepélyesség. Vasárnap febr. 13-án nagy udv. bál lesz, hétfőn febr. 14-én a beteg tanuló segélyegylete által rendezendő bál, mely egyet fővénközséget a trónörökös elvállalta s a bálon megnasszonyával együtt a mezejele-t megígérte.

1881-iki államkötségvetés.

A képviselőház pénzügyi bizottsága tegnap délelőtt megkezdte az 1881-iki államkötségvetés tárgysáát.

Tisza és a keleti kérdés.

A „Gazeta Warszawska” cikket ír Tisza magyar kormányának válaszárol, melyet Madarász interpellációjára adott és azt mondja, hogy a válasz teljesen helyes. Ausztria-Magyarország érdekei a hatalmak közös eljárását követelik, hogy egyik hatalom se előzze meg a máikat a keleten.

A horvát országgyűlés.

A horvát országgyűlés tegnap ült össze, hogy a múlt hó 23-án megszakított tevékenységét ismét megkezdje. Az ülészek az 1881-dik évi budgettel fog foglalkozni.

A Seemann ügyhöz.

A belügyminiszter már leküldte Eger városához a Seemann-ügyben megjegett vizsgálat eredményét. A kérdelmét az okozta, hogy a kormány augusztus végén kapott ugyan e tárgyban az illetékes hatóságoktól felvilágosításokat, de azokat kiegészítendőkné tartá és az utóbbi felvilágosításokat csak szeptember végén kapta meg. A válasz kiadása már hat nap előtt rendeltetett volt el.

Letartóztatási helyek kibővítése.

Letartóztatási helyeinknek hiányai s büntetőtörvénykönyvnek életbeléptetése óta különböző

nösen érezhetők. Miután a szabadságvesztés-büntetések ma egészen más elveken és alapon nyugosznak, mint a boldogemlékezett praxis korában; a szükség- teendők a büntetések végrehajtása tárgyában kétszerte több gondot adnak az intéző köröknek már azért is, mert a törvények életbeléptéig alkalmas börtönök építése és a kirívó hiányok megszüntetése iránt misem történt. A feladat tehát: letartóztatási helyeinket és börtönviszonyainkat csak némileg is összhangzatba hozni a codelok követelményeivel felette lehez.

A budapesti kir. főügyészség kebelében létesítve tevékenységét folytak a munkálatok az érezhető hiányok megszüntetése céljából. Első sorban Szegeden fog felállítani egy nagyobb-szerű börtön. Egy-két év azonban eltelik, mire rendeltetésének átadható lesz.

A javítóintézetek oly nagyon érzett hiányán is némileg segítve leend, amennyiben Debreczenben is ilyen intézet felállítása tervezetik. Kassa városával épen most folynak az alkudozások egy felállítandó közve-itő intézet telke iránt. Nagyon szűk letartóztatási helyek hiánya különösen hazánk Dunántúli részeiben érezhető. E hiány orvos-lásása céljából a budapesti kir. főügyés ér-rintkezésbe lépett a pécsváradai alapítványi jószá-gok igazgatóságával, hogy Pécsváradot meg-szerzhesse kerületi börtön vagy fegyintézetül. Az említett hely vára e célra külön- sen alkalmasnak mutatkozik ugy az épületek jókárban való léte, mint a közbiztonság s a mezei munka meghonosítása szempontjából.

Német színházi dolgok a fővárosban.

Budapest, okt. 11.

Bud-pesten a német színházi előadások most már minden kétségkizárólag belettek szüntetve.

A német színészek kapkodnak fűhöz-fához. Müller igazgató erőszakoskodása a legkínosabb helyzetbe juttatta a társulatot. A német lapok felhívást fognak intézni a közönség-hez, hogy a színészek nyomorát pénzadomá-nyokkal enyhítse.
 A társulat tagjai nagyon el vannak kes-eredve Müller igazgató iránt ki őket egyre hittegetté. Azt is beszélik, hogy a szombati kiroszakolt előadás a társulat terézvárosi párt-fogóit is elidegeeltette az igazgatótól, ki za-varásban használat fordult hozzájuk segítségért. Magánuton is megindították a gyűjtése-ket, de a mint mondják, a nagyszájú proketo-rok nem igen nyitják meg erszényeiket a könyörgők előtt.

Ugyáltszik azonban, hogy helyzetüket és nyomorukat csak színelik, mert ügyök egyá-lyalán nem rémitel.
 Késztelen, hogy most midőn a saison beállítván minden színház befejezte szerződte-tését, helyzetük nem épen irigylésre méltó, de azért koránt sincsenek a nyomornak azon iszonyba tasztiva, mint azt többen, s első sorban maga Müller igazgató ur is ismételve mondá. Az igazgató táviratot intézett Ausz-tria és Németország összes nagyobb városai-nak német színházaihoz, rövid de erős szava-kban adva tudtul, hogy a német Thaliának szá-ramon papjai és papnői a legnagyobb nyo-morban sulinnek Budapestben, s távirataira mindjárt, néhány óra múlva megérkezett a válasz is, hogy a gyűjtésnek rögtön megind-ították, a kezdet a legvéresebb reményeket is kielejti, s különösen a bécsi Burg-és ope-raszínház tagjainak adakozásából remélik a Müller szintársulatának tagjai, hogy legalább egy hónapi fizetést fog kapni ezen az uton mindenki.

S még azután sem vesztettek mindent, mert Müller ur még nem engedte őket szé-jelel menni, azzal biztatva társait, hogy még a tére okvetlenül szerezni fog színházat, illetve várost, mely az előadásokra engedélyt adjon.

hogy ilyen gondolat megfordulhatott agyában, mikor e levelet írta. Eszter szívet kimondhat-lan boldogsággal töltötte volna be. Csak az a néhány szó, az a gondolat lett volna benne: én nem mehetek, jőj te hozzám!
 Eszter átkelt volna országokon, tengere-ken, itt hagyott volna mindent, a mit szer-ezett, ezt a földet, melyen született, az embe-rcsét, a kik szerették, kedves virágot, melyek közt naphosszáig gondolkozva, álmódóva el-tudott ülni, madarait, a szép hamvas ciczát, — mindent. Kész lett volna idegen országba menni, az égető nap alá, lakni ott, hol senki sem ismeri, senki sem szereti, a hol ég, föld, minden másforma, mint a milyennek gyermek-ora óta megszokta, a hol nincs egy nyájas, ismerős arc, egy ismerős virág, egy fűszál. Kész lett volna oda menni, ha Miklós ugy akarja. Miklós neki mindene volt, Miklós neki mindent kipótlott: az egész világot.
 De az a néhány szó nem volt a levélben. Reszkető kézzel hajította,össze s elvette a töb-bihez.
 — Ez az utó ó! — sohajta magában, mikor átkötötte a két kék szalaggal s elvette kis irasztalja fiókjába.
 Zokogva takarta el arcát és bezárta szo-bácskaja ajtaját.
 Másnap reggel jött ki csak. Halálspájdí-volt arca megint, csak szemé körül volt vör-ös a sok sírástól.
 Nem szólt atyjának semmit, hanem tud-ta nélküli választ írt Miklós-nak. Rövid volt a levél, csak pár sorból állt:

S ilyenül első sorban Temesvárra töreked-nek. —

Blau József, a gyapju-utcai színház volt igazgatója engedélyt kért, hogy a herminatéri színházban játszasson. Es pedig német ven-dégszerzésre kér engedélyt okt. 15-6 1881. márcs. 15-ig. Beadványában a kértést azzal in-dokolja, hogy az itt levő német színészeket az „éhalálító” megmentse. S z a t h m á r y Károly, ki a budai arenában a nyáron játszott, a gyapju-utcai német színházban a g y a r r szini előadásokra kér engedélyt; B á r t f a i P a c o z n a Antal a herminatéri színházban általa tartandó m a g y a r szini előadásokat kéri engedélyeztetni. Ezekivil még vagy 4-5 verszenyő tudakozdott, hogy nyherhet-e-e színházi engedélyt.

A keleti kérdés.

Az alkudozás, tanácskozás még mindig foly.

Az angol kormány értesült már va-lamennyi hatalomnak azon kényszerítő rendszá-bályokra vonatkozó nézetéről, a melyekkel pressiót akarnak gyakorolni a hatalmak Tö-rökországra, hogy a berlini szerződésben el-vállalt kötelezettségeinek teljesítésére bírják. Az Aegei tengeren hajóhadat való tüntetést va-l a m e n n y i h a t a l o m h e l y e s i i, mert pressiót remélenek gyakorolni a szultá-nra. Ezt a rendszabályt a hatalmak bele-egyezésével fogják alkalmazni. Legalább is három hatalom, melyek mint meghatalmazott-tak szerepelnek, megfogja bizni hajóit, hogy foganatosítsák a nagy hatalmakhatározatait.

Egy más tódósítás azt mondja, hogy Bi-marcknak nincsen saadatkában az angol kabi-net messze menő javaslatát elfogadni, mert ezek európai háborút idéznének elő és a tör-ök birodalom vesztét vonnák maguk után, holott a berlini szerződés a porta feenntartá-sát vette célba. Több hatalom, nevezetesen Franciaország és Ausztria-Magyarország osz-tják ezen felfogást. A német birodalom hadi tett végrehajtásához segítséket nem nyuj-tand.

Mindezek dacára a török már annyira megjédt a bekövetkezhető eseményektől, hogy egy Konstantinápolyból érkezett sürgöny se-rint a török minisztertanács elhatározta Du-cignó halsdékitalan és föltétlen átadását.

A divatról.

Október az a hónap, a mikor új szabású, új kel-méjű előadásokat kezdenek a hölgyek viselni. Némely újítás csak próbaként, elvetve jelentkezik, ilyen a kis dudor felül a ruha ujján, mely azután a kézfőnél na-gyon süken vesződik. Annyank keresztben, hogy a vá-lat szélesíti s a derek sokkal karcsubbann látszik mellette.

A ruhák általában egyszerűbbé válnak, a meny-i-ben kevesebb rajtuk a dísz, fodor, écharpe, draperie stb. A menyiveli kevesebb kelme kell ezután a ruhák-hoz, annyival drágább szövetekből fognak készülni, ugy, hogy az ruhákért nem garádkolnak is egy-szeresre.
 Késztelenek ruhák egyszerűn, vagy csikós- peluche-ből, világos alapon sötét virág-mintázatú báronnyból, vélelmezelt brokátból, lampas és damas-selyemből. De mivel igen nehézkesnek tűnik fel, ha az egész ruha illy néhez, drága kelmeből állna, mint a brocat, lampas és damas, tehát satin mervellénevel, fáille, söt moire selyemmel is vegyítik.
 A legelőcsább párisi hölgyek angol szövetet viselnek, melynek mérete 12 frank, gyapju és szelyem vegyítésű kelme: vörös, fekete, kockák, fédtáncú kék, barna és kék nagy kockákban. Miután ez a kockás kelme nagyon tarka volna, egyszerűvel vegyítve készüi belőle a ruha.

Gyönyörű kópönyek készülnek fekete nyomott báronnyból, vagy chemise csikós báronnyból, vagy vi-rágminták láthatók rajta, az képműt egyszerűságra, melytől kelme: vörös, fekete, kockák, fédtáncú kék, barna és kék nagy kockákban. Miután ez a kockás kelme nagyon tarka volna, egyszerűvel vegyítve készüi belőle a ruha.

Fiatl hölgyek nem viselnek illy bő öltönyt, mely karcsu alakjukat előnéde és nehézkesé tenné. Nagyon kedvelt a teahoz álló palétot világos színi posztóból peluche gallérral, zseb- és kihajtó díszszel.

„Ne vessze őt elhatározásában jegyese iránti kötelezettségévek és tengerek választá-nak el egymástól s én nem viselem jegy-ürjűjét. Őa semmi kötelezettség ellen ma-vét, ha nem óhajtat visszatérni oda, hol őa boldog nem lehet. Éu és őreg atyám gyermekei vagyunk, a kik önnék javát akarjuk, de nem értünk hozzá.”

S a mint leírta e szavakat, megpróbált mosolyogni. Kiesett a toll kezéből, oly fájdal-mas vonaglás részkódatta meg gyöngye testét. Kimondhatatlan kínos nyomás nehezült agyára, szívére s mikor rányomta a pecsétet a levél-re, ugy érezte, mintha koporsója fedelét bori-taná önmagára.
 Még volt ereje gondoskodni a levél el-küldéséről, aztán lerokadt. Ajutlan lelétek a földön.

Oly bágyadt volt, hogy alig eszmélt föl, már megint behunyta szemét. Egyik ájulásból a másikba esett. Az apa kétségbees-etten tör-delte kezeit az orvos fölötté fejét csóvalta.

— Baj, baj . . . nagy baj, — mormogá magában.
 De maga sem tudta még, hogy sajátkép mi a baj. Csak azt látta, hogy Eszter állapota nagyon aggasztó. Az ájulások után heves láz kezdett mutatkozni.

— Tartok tőle, hogy idegláz lesz belőle, — mormogá magában.
 Vértesi Arnold.
 (Folyt. köv.)

